

Arnhem, *shake hands*-stad

De laatste jaren wordt er veel geschreven over de opkomst van de bottom-up beweging en het verval van de top-down benadering en het masterplan. Er wordt daarbij vaak gesuggereerd dat top-down en bottom-up strategieën zijn die los van elkaar staan. In Arnhem is een ontwikkeling gaande waarin ze samenkomen: overheid, ondernemers, culturele instellingen, betrokken inwoners en professionals zoeken de samenwerking juist op. Deze benadering zou ik de *shake hands*-methode willen noemen. Op een gelijkwaardige manier werken traditionele partijen uit de ruimtelijke ordening samen met nieuwkomers die vanuit een persoonlijk belang en lokale betrokkenheid opereren.

Bartokpark

In de zomer van 2013 verschoof het culturele epicentrum van Arnhem toen cultuurgebouw Rozet (Neutelings Riedijk Architecten) werd geopend en het reusachtige feestaardvarken van beeldend kunstenaar Florentijn Hofman daar een plaats kreeg. Welke ontwikkelingen waren nu medebepalend voor het succes van de plek?

In 2009 transformeerden het Arnhemse architectuurcentrum CASA, Ontwerpplatform Arnhem en de beeldend kunstenaars van Stichting G.A.N.G. een in onbruik geraakte voetgangerspassage tot culturele projectlocatie. Deze plek, Showroom Arnhem, was vanaf dag één een groot succes. Er werden exposities, lezingen, debatten, workshops, concerten en theatervoorstellingen georganiseerd. Enkele jaren later nam Departement Tijdelijke Ordening (DTO, inmiddels ook gevestigd in Showroom Arnhem), het initiatief om een tegenovergelegen braakliggende bouwput in te richten als een

klein stukje Veluwe. Landschapsarchitect Harro de Jong maakte een ontwerp voor dit pop-up-park. Stadsbouwmeester Luuk Tepe wist vervolgens de eigenaar van de grond ervan te overtuigen om mee te werken, en binnen twee maanden was het parkje aangelegd. Het relatief lage budget (100 vrachtwagens zand, enkele B-keuzebomen en 2000 heideplantjes) en de noodzaak om de plek kwalitatief te verbeteren, waren voor de gemeente reden om het plan snel uit te voeren. Het cultuurgebouw Rozet, dat naast het parkje zou verrijzen, stond immers al in de steigers. Kort na de oplevering van het Bartokpark kwam het bericht dat beeldend kunstenaar Florentijn Hofman een ruim 30 meter groot beeld van een feestaardvarken in het park wilde leggen in opdracht van Burgers' Zoo, die vanwege zijn eeuwfeest de stad een cadeau wilde geven. DTO en Harro de Jong overlegden vervolgens met Florentijn Hofman en Luuk Tepe. Resultaat was dat het parkje werd vergroot en er echte heide van Nationaal Park De Hoge Veluwe naar het Bartokpark werd overgebracht. Inmiddels is het Bartokpark het groene hart van een nieuw cultureel kwartier waar tevens een leegstaand kantoorpand is omgetoverd tot hotel. De aangrenzende winkelstraat floreert als nooit tevoren.

De gemeente Arnhem beheert het Bartokpark en hoeft daar maar een klein extra budget voor uit te trekken. De braakliggende bouwput die er eerst lag werd immers al door de gemeente beheerd en schoongehouden. De stadsbouwmeester vindt het een voorbeeld van nationale allure: 'De samenwerking was goed, alle partijen hebben een uitzonderlijke bijdrage geleverd zonder dat er vooraf een projectplan met financiering bekend was. Mensen presenteren

een idee, de gemeente faciliteert en helpt de financiering rond te krijgen. In dat proces gaat het om de juiste personen, een goede relatie en wederzijds vertrouwen. Een gemeenschappelijk belang en gedeelde visie zijn hierbij belangrijk. Als het alleen over geld gaat, dan gaat het mis!

Coehoorngebied

In 2012 nodigde de gemeenteraad enkele cultureel ondernemers uit mee te denken over de ontwikkeling van de zuidelijke binnenstad. Dit resulteerde in 2013 in een raadsmotie om het Coehoorngebied – gunstig gelegen naast het ICE-station, de Hogeschool voor de Kunsten ArtEZ en de binnenstad – voor vijf jaar vrij te geven aan creatieve ondernemers.

Paul de Bruijn (Bureau Arnhem) en Peter Groot (DTO) coördineren het project, dat de brede Arnhemse creatieve industrie zichtbaar wil maken en de onderlinge disciplines wil verbinden. Dergelijke cross-overs kunnen een motor worden voor nieuwe initiatieven. De opgerichte stichting, Coehoorn Centraal, revitaliseert nu het gebied – dat al twintig jaar ligt te wachten op ontwikkeling – zonder veel budget maar met vrijwilligers, veel energie en enthousiasme. Het project is daardoor gedurende het eerste jaar efficiënt en enorm snel ontwikkeld. In samenwerking met NL Greenlabel is een braakliggend terrein binnen twee weken getransformeerd tot parkje dat door

bewoners en ondernemers wordt gebruikt, geprogrammeerd en onderhouden. De bebouwing in Coehoorn wordt van de gemeente gehuurd en door de stichting beheerd. Er is gekozen voor huurcontracten met de gemeente om de continuïteit te garanderen. Subsidieconstructies zouden te zeer afhankelijk zijn van politieke wendingen.

Alle activiteiten gebeuren binnen het huidige bestemmingsplan (maatschappelijke doeleinden en bedrijfsbestemming). De gemeente Arnhem financiert het project niet maar werkt met de stichting samen op basis van vertrouwen en een beperkt aantal afspraken. De stichting investeert stapje voor stapje in het project vanuit de huur-opbrengsten. Ze accepteert uitsluitend huurders die iets toevoegen aan het project. Er moet een klik zijn met andere huurders. Partijen die alleen uit zijn op goedkope ruimte worden doorgestuurd naar de leegstandbeheerder of de atelier-verhuurder. Formeel loopt het project in september 2018 af, maar vervolgsenario's zijn in de maak. ●

Het Feestaardvarken van Florentijn Hofman bij Rozet, Arnhem.
Foto: Inge Hondebrink